



שבת טיש

ספורים ואגדות * פנינים ופרפראות * מדות והליכות



מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

פנינים

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (א. כ.) - בגימטריא עוסק בתורה, לרמוז לדברי חז"ל במנחות שכל העוסק בתורה פאלו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. (אור תורה)

אדם כי יקריב בגימטריא יחדש, מכ"ם נוסריקון מדעתו פאלו מקריב, שהמחדש חדושי תורה מדעתו ומשל עצמו, נחשב לו פאלו הקריב קרבן לה', וזוהו תבנת אנכ"י שהוא נוסריקון אלא נפשי תבנית יחידת פמוכא במסכת שבת, שתהא תבנית החדושים במקום קרבן. (שיח משה)

יקריב מכם קרבן לה' - בגימטריא תת"ל, כנגד שנות בתי המקדש הראשון והשני יחד, שבהם הקריבו קרבנות לה'. (אמרי נעם)

ותנו בני אהרן הכהן אש עליהם (א. כ.) - סופי התבות "הכהן אש על המזבח" הם שלקון, ותבת אש מרמזת לתורה, שנאמר מימינו אש דת למו, ורמז יש כאן שיש לומר דברי תורה על השלקון, ואז יחא שלקתנו של אדם מקפד עליו פמוכא. (בפאר חרמים)

ושחט אתו על ירך המזבח צפנה (א. יא.) - צפון מרמז על ממונו, שהרי שלקון בצפון וכמו שנאמר "מצפון דרב יאתור", וכל הקרבנות שהם קדשים נשחטים בצפון. לרמז לאותם אנשים שאף אם הם קדשי קדשים, צדיקים ואנשי מעשה, אך כאשר מגיעים ל"צפון", לעניני ממונו, אז הם עלולים להשחט בידי יצר הרע וכלל בנפשו... (תולדות יעקב יוסף)

ונפש בייקריב (א. כ.) - לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה, אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה? עני, אמר הקב"ה מעלה אני עליו פאלו הקריב נפשו. (רש"י). ורמז לזה תבנת ונפש שהיא נוסריקון ונשמה פדים ש"פ"תנו, לומר לך שהפלת העני בעת הקרבת המנחה, נחשבת לו פאלו הקריב פרים, כי העקר היא כונת הלב. (אור התקפה)

וביקריבן מנחתם פמלח תמלח (ב. ג.) - תפלה במקום קרבנות נחננו, ולמקדש שכל תפלה שהיא בקרבן, פמלח תמלח, במקדש מלחמות, ישערי דמעות לא נעללו. (רבי יעקב אבוחצירא)

נפש בייחטאת (ה. ז.) - בגימטריא לעני ולגר תעוב, לרמז לצדקה המכרפת על החטאים, שנאמר ותסאך בצדקה פרק. (אמרי חיים)

ונודעה חטאת אשר חטאת עליה (ה. ח.) - סופי התבות ונודעה החטאת אשר חטאת הם תורה, לרמז לדברי חז"ל בברכות, שפושפוש בלא מצא יתלה בבטול תורה, וכן רמז לרמז שפאשר יעסק בלא תורה יביר חטאת, כפי שאמרו במסכת אבות אין ביה ירא תורה ולא עם הארץ חסיד. (נהר שלום)

אשר נשיא יטא (ה. ט.) - נוסריקון אני, ומכאן הגיע הנשיא לחטאת, מפני שפא כלל יתירות אני ואפסי עוד. (רבי נטע מהלל)

אשם הוא אשם אשם לה' (ו. ט.) - אשם נוסריקון אלכסון, שרש, מעלל. כי האדם לא יכול להגיע לדיקו בשלש מדות אלו, כמו שכתב החיות יאר' שאי אפשר לעמוד על מצוי מדתו, ורק הקב"ה יודע מדתם המדיקות ואשם הוא לה'. ולמשל את מדת הקפד העגול מהקטור משערים במספר 3.14, המרמז בשם הקדוש שיי' ודלת יו"ד, ואף בנווי המתמטי "פא"א" עולה שם יו"ד וואדנ"ג"ה וואדנ"ג"ה וואדנ"ג"ה, ואף אין המספר הנודע. (פולחן נקיה)

לאשמה בה (ו. כ.) - נוסריקון לקל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי, לרמז לדברי חז"ל במסכת שבת, שכל המשומר שבת בהלכותה אפלו עובד עבודת יובלים דרוז אנוש, מוזכר לו, וזה מרמז כאן בפסוק, "ונסכח לו על" אחת מכל אשר יעשה", ששפלו על העבודה החמורה ביותר שהיא עבודת ה', ימלא לו הקב"ה על ידו שמירת שבת המזוהה בתבות לאשמה בה פאמור. (חיים של תורה)

ספורים בפרשה

הדבר היה סוד גלוי ורבי משה ידע היטב כי המוסר הלו לא יחספ להלשין עליו, אך בפקחותו הידועה שהיתה לסמל דמותו, הקדים והתדפק מיד באותו בקר על דלתו של המלשין, ואמר לו כמלחש סוד: "הכנסתי הביתה עריק מהצבא התרי, ועליו לראג שהדבר לא יגיע לאזני ראשי השלטון"... וכך שהטיל עליו את התפקיד, בצע הלה את המשימה במלואה, ונצר את פיו עד שהסכנה חלפה.

הרב מטשבין היה מסור מאד לעניני צדקה וחסד, וממש הקריב את עצמו כדי לסייע לזקקים. אחד מגדולי תלמידיו החכמים בירושלים שחי כל ימיו בדהקות, נפל למשכב והיה שרוי במצוקה קשה. הרב מטשבין נחלץ לעמוד לימינו, וכדי להשיג עבורו סכומים נכבדים לרפואה והוצאות נשואי ילדיו, פנס בביתו פמה מנפאי הצדקה הידועים בירושלים דאז. כשפגש הרב את דבריו, החל לספר כי פלוני הגאון חלה, וכשאמר את הדברים אהיה אותו רעה ופניו השתנו, והיה נכר בחוש כיצד הדבר נוגע לבריאותו. "אני מחפש אדם שיהיה מוכן לקחת על עצמו לראג לכל ההוצאות", אמר הרב, והעסקו רבי מנחם פרצוביץ הגיב כי הוא מוכן למלא את בקשתו של הרב, אף שידע עד כמה היא מרעבת וקשה לבצוע, אולם הביע את משאלתו "לשבת במקצת של רבנו בגרעין".

הרב מטשבין נודע במדת הענינה שבו, והוא נסה לטען כי אינו יודע אם בכלל יזכה לשבת בגרעין... אך כאשר העסקו חזר על בקשתו, נענה הרב בחיוב, אף שהיה רחוק מאד מנגנון הדבר, אולם בשביל לסייע לתלמידיו חכם היה מוכן לעשות הכל. ומספר, כי פעם נכנס אליו הצדיק רבי משה ובר ובקש ממנו לכתב מכתב בקשה לאנטוין אל האדמו"ר רבי איציקל מפשוורסק לענין צדקה בו התעסק, ששישבו לכתב את המברק, השתדל רבי משה לכתב בקשה, שכן התשלום על שליחת מברק היה לפי פמות המלים שבו. אולם הרב מטשבין הביע את דעתו כי לטובת מעשה הצדקה, יש לכתב בצורה ברורה ומפרטת. וספר רבי משה, כי כשסימו לערף את המברק, הוציא הרב שטר של חמש לירות, ושלם את עלות המברק.

אם עולה קרבנו

רבי שלמה זלמן אוירבך היה מרדיך את תלמידיו לשמר על זמנים מסורים, והעיד על עצמו שלמרות כל הנסיגות הקשים שהיו לו בימי נעוריו, הרעב והמחסור שהיו מנת חלקו, הצליח רק בזכות שמירתו על סדרי הישיבה חק ולא עבר. ורגיל היה לומר, שהשם 'תמיד' לא נהו אלא לקרבן העולה שהיו מקריבים בבקר וביו הערבים. אף שרקבנות המוסף היו רבים ממנו, מפני שתמיד הוא רק דבר קבוע, אפלו שהוא מעט. וכך גם התאר מתמיד הוא רק למי שלומד בקביעות בסדר תמידי ובשמירה מדקדקת על הזמנים.

ישור אתו על עצים באש

דעתו של רבי חיים מבריסק לא היתה נוחה מאותם רשנים, שמתאמצים להוכיח את דבריהם מראיות קלושות, מביאים סמך רחוק לסברותיהם, ומנסים לקרב את הרחוק בפלפול סרק. "ידועים דברי הורשב"א בקדושים", היה רבי חיים אומר, "כי השעם לקח מותר להנות מאפר הנשפרים, אף שהיו אסורים בהנאה עד שנשרפו, משום שפנים חדשות" פאו לכאן, והאפר נעשה כבדיה חדשה המפרת בהנאה. ואותם אלו שעורכים הקשים ומשונים דברים בלי קשר והגיון נכון, עלולים להביא לסעדת שבע פרכות אפר של פרים הנשרפים, בתורת פנים חדשות..."

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (א. כ.) איש נעלה היה רבי ישראל זלמן שליובסקי, משמש בקדש של צדיקי בית סלונים לדורותיהם. בערב ימיו עלה לירושלים, אף משפחתו הענפה נותרה באירופה, ובשואה האימה עלו למעלה מחמשים יוצאי תלציו קרבנות עולה על מזבח ה', השם יקם דמם. רק נכד יחיד שרד לפלטה, הוא רבי אליהו בנימין טננר, וממנו יצאה משפחה ענפה כן ירבו. רבי ישראל זלמן הצדיק עליו את הדין בגבורה עלאית, באפן מעורר השתאות, מעבר לרגש האנושי. עוד בטרם שמע על השריח היחיד שותר לו, נכנס אל רבי אהרן רוט בעל "שומר אמונים", והרבי העלה זאת לימים בכתב, והדברים מעוררים רטט והערצה כלפי אמונתו האייתנה של רבי ישראל זלמן: "נכנס אלי והודי ישיש, איש קדוש, שעוד זכה לשמש את הצדיקים הפודים, ולבו מר עליו, כי היו לו פשים יוצאי תלציו פלם אהובים וברורים, והגיעה השמועה שנהרגו פלם על קדוש ה' בענותו הרבים. עייתי לו בהתרגשות, עלים לשמח שזכינתם להקריב לפניו ותברך שמו כל יום הרה קרבנות יקרים, דבר שאבותינו ואבות אבותינו לא זכו לזה! פיון ששמע השיש את הדברים האלה, התחיל לכבות מרב שמחה וגיל, ודמעות חמות זלגו מעיניו, ויצא מעל פני בהתחזקות גדולה..."

בעצמו של תענית צבור, נכנס משכיל אל ה"בית הלוי" מבריסק, והתענין אצלו אם גם עליו להתענות ביום זה. הרב חש בשאלתו נימה של לעג על דברי חכמים, והשיב לאותו פסיל פאלותו: "הרי חכמינו קבעו תעניות במקום קרבן, שהרי זמן שבית המקדש היה קם היו מקריבים קרבן על גבי המזבח. והיו מדיש את דמו של הקרבן ומקטירים את חלבו לפני ה', וכיום שאין בית המקדש קים, אנו מתענים וממעטים בכך את דמנו וחלבנו לכפרה במקום הקרבת קרבן. אבל גמי הדברים אמורים? במי שאוכל כל השנה מאכלים פשים, וכאשר הוא מתענה בתענית צבור, הוא ממעט מהיום והחלב שבקרבן שנוצר מאותם מאכלים פשים, והרי הם פקרבן פשו על גבי המזבח. אבל אהה שהגד מתפסם פל מות השנה במאכלי טרפה, אם התענה נמצאת מקריב דם וחלב של טרפה ופגול על גבי המזבח, וקרבן זה אינו לרצון לפני ה'..."

במלחמת העולם הראשונה, גיסו התריס ששלטו אז בארץ ישראל את תניני תרכיה, ושלחו אותם לארץ גזרה במלחמה העקפה מדם, ורבים לא שבו לבתיהם ועקבותיהם נעלמו, ורמטא לצלן. לילה אחד התדפק אחד מבני ירושלים על דלתו של רבי משה בלוי, ומתוו פחד ספר לו כי ערק זה עתה מהצבא התרפי לשם גיס בעל-כרחו, ועתה הוא מבקש מקום מסתור בבית. רבי משה ידע כי הוא מסכן את עצמו ואת כל משפחתו, שפן התריס לא היה חסים עם על יקנים ופעוטות, וכל מי שתפס פשהא מסתרי עריק מהצבא, אחת דינו היה למות בתליה למען ישמעו ויראו. עמד רבי משה והירר מעט, אף בני הבית זעקו בפחד: "מדוע אתה עומד ומהסס? סגר את הדלת מיד! הרי זו פכנה עצומה להכניס הביתה אדם שעורק מצבא התרפים". אולם רבי משה אמר: "אני עומד מהרהר והופך בדעתי, מה היה עושה מורי ורבי רבי חיים זוננפלד? הלא בודאי היה מוסר נפש והחיל יהודי מרדת שחת", ומיד הכניס את האיש הביתה, אף שפלל לא המירו ולא היה קרוב אליו, והסתיר אותו בביתו עד סיום המלחמה הקשה. ומספרים, כי ממוול ביתו של רבי משה בלוי התגורר יהודי אחד, שלמגנת לב על עמד בפסיו, והיה מתפרנס מהלשנות ומסירות לשלטון התרפי.

האבן המקדשת שמצפה לשוב לגבולה

מסירותו למען הזולת של הרופא הירושלמי רבי משה וולף. מקימו של בית הרפואה הנודע "שערי צדק", היתה לסמל ודגמה. רבים חבו לו את חייהם, ומטבע הדברים העניקו לו מכתבי הוקרה ותשורות כדי להביע בפניו את הערכתם ותודתם. אך אף אחת מהמתנות לא רגשה אותו, כמו התשורה אותה קבל באחד מימי חג אלו של שנת תרע"ג. בשנה לפני פרץ מלחמת העולם הראשונה. המתנה היתה ארוזה בארזי קטן, ואותה קבל מידי הקונסול הגרמני בירושלים אדמונד שמידט, ובמסירתו אמר: "אני אסיר תודה לך על רפוי בני הקטן והצלתו מקמות בטוח. לשם הוקרה אני מעניק לך תשורה נדירה, שבדאי תשמח אותה מאד".

סקרנותו של ר' משה התעוררה בקרבו, והוא פתח בזהירות את הארזי הקטן. והנה התגלתה לפניו אבן קטנה, המסתתרת ביד אמן, ונכר פי היא עתיקת-ימיו. "זו אבן מקורית מהרה-בית", אמר הקונסול, "מהצד הפנימי של הכתל המערבי, הפונה לכיוון בית המקדש. קבלתי את האבן מידי ארכאולוג הולנדי שעסק בחפירות במתחם הר הבית, ואני מעניק לך אותה כמזכרת-קדש מהמקום המקדש ביותר בעולם". ר' משה וולף, שהיה כל ימיו חדור אמונה בגאולה הקרובה, עד שפרב כל ימיו לצאת מירושלים כדי שלא יחמיץ חלילה את קבלת הפנים למלך המשיח ובגנית בית-המקדש השלישי, שמח מאד עם קבלת האבן הקדושה, והוא נטלה בחזרת קדש והעמידה בחדרו הפרטי שבשערי צדק.

שנים נקפו, מלחמת העולם הראשונה עברה עליו בלי פגע, וזאת שוב בזכותו של הקונסול הגרמני שדאג לפטור אותו משרות צבאי בזכות היותו נתין גרמניה הנתון לחסותו. והקונסול היה גם הגורם המכריע שהצליח למנע את הפיכת "שערי צדק" לבית-חולים צבאי, כפי שדרשו התרמים דאז. ביום רביעי בשבוע, י"ח לחודש ניסן, ג' דחל המועד פסח שנת תר"צ, הגיע ר' משה וולף אל בית-ההגנה שבשכונת בתי-מחסה בירושלים העתיקה, כדי להכניס תינוק שנולד בכריתו של אברהם אבינו, והסנדק היה כפי הנראה רבו המבוקר רבי חיים זוננפלד, רבה של ירושלים ששמע גם כרב השכונה ובית-ההגנה שבה.

בדרך לשוב לשערי צדק הממקמת בירושלים הקדושה, נצל ר' משה את ההזדמנות לשהותו בעיר העתיקה, ופנה אל הכתל המערבי כדי להתפלל לפני בוראו וכזכר למצות עליה לרגל. בעודו שקוע בתפלתו, חש חבטה גבנו. בגדה פנה לראות מה ארע, ונהל כי אבן שהשלכה ממרומים נפלה ופגעה בו. רגז עלה באפו של הרופא הצעיר, הדין חמורה-הסבר, והוא ראה בכך הפרת סדר שאינה מאפשרת לשוב אל סדר היום. הוא פנה אל ידידו הקרוב, המשפטן החרדי הנודע ר' מרדכי בוקסבוים, ששמע בפירוקי הבכיר של היהדות החרדית בארץ-ישראל ומיציגה הראשי מול רשויות השלטון האנגלי, ודרש להגיש קבלנה בפני המשטרה הבריטית, כנגד הנער הערבי הפזוז שמשלף אבנים מראש הרה-בית אל רחבת המתפללים שלידי הכתל המערבי, וללמדם לקח אחת ולתמיד. ר' מרדכי בוקסבוים היה איש מעש, אומר ועושה, ומיד התקשר אל מפקד המשטרה הבריטי ודרש טפול מדי. "הנזשא נבדק כבר על-ידינו", טען המפקד, "ולאחר חקירה עלה, כי לא ערבים ידו את האבן, אלא היא נפלה בריוח מראש הכתל". ר' משה שמע את התשובה ובקש לצאת, אלא שלפעת עצר לרגע ואמר לידידו: "אשמח אם תוכל להתלוות אלי לחדרי שבבית הרפואה, שכן חפץ אני להראות לך דבר-מה". הפרקליט נענה לבקשת ידידו הרופא, ונלווה אליו בדרך לשערי צדק.

בהגנסו לחדרו, פנה ר' משה אל אחת המגרות, הוציא משם ארזי קטן היתה מנחת האבן שקבל בשעתו מהקונסול הגרמני, וספר לר' מרדכי על מוצאה של האבן. "אני רואה בכך שהנפלה עלי היום בכתל, מעין סמן שימיו פי שגיתי בכך שהחזקתי בביתי במשך שבע עשרה שנה אבן מקדשת מהרה-בית", ובגדל יארת-השמים ודקוקי-המצות של ר' משה וולף, היה גם ר' מרדכי בוקסבוים ירא-שמים מרבים, וזאת בהשפעת דודו רבי יהושע בוקסבוים רבה של גלגולה שהשפיע עליו רבות. נמנו השנים ונקרו אמר לפנות אל רבם הנערץ רבי חיים זוננפלד, ולשאל את פיו פדת מה לעשות.

ר' משה וולף נטל עמו את האבן המקדשת, ועם הכנסו לבית רבו הניח אותה לפניו, אך עוד בטרם פצה פה אמר רבי חיים "אני חש בריח של קדשה הנודף מהאבן", גולל ר' משה את ספוריה של האבן, ולאחר מכן חנה רבי חיים את דעתו כי אין מיניעה הלכתית לשמור על האבן, ואין בכך משום מעילה בקדש, והוסיף וברך אותם מקרב לב: "היה רצון שנוצה פלנו להכנס בטוהרה אל חצר המקדש, ונוכל להשיב את האבן למקומה".

שנים רבות חלפו, ובסיום המנדט הבריטי בארץ-ישראל, נפלה ירושלים העתיקה בידי צר. בתשעה פאב של שנת תש"ח, פיום בו היה יהודי ירושלים פונים בשנים עברו אל הכתל המערבי ובוכים על חרבן בית אלכינו ועל השועלים המהלקים בו, נמנעה מהם הגישה אל העיר העתיקה, והחרבן הרגש ככפלים. ר' מרדכי בוקסבוים פנה לבקר את ידידו הישיר ר' משה וולף בחדרו שבשערי צדק, והם התאבלו יחד על גפילת הכתל המערבי בידי זרים. והנה נגער הרופא ממקומו, פנה והוציא את האבן העתיקה השמורה עמו זה שנים ארוכות. ומסרה לידידו הטוב. "ר' מרדכי! פנה זה זמנתי, ולא אדע אם אצפה להתגשמות הפרכה של רבנו הצדיק הנערץ. טל נא אתה את האבן, ואולי תנפח אתה או אחד מצאצאיך, לראות בשוב ה' ציון ותוכלו להשיב את האבן למקומה".

מאז, היה ר' מרדכי בוקסבוים נוהג להוציא את האבן העתיקה ממקומה מדי שנה בתשעה פאב, והיה מתבונן בה וכלו כסופין וערה מתי ויפה לראות בנחמת ציון. אך אף הוא לא זכה לראות את הבית בבנינו, ואת האבן המיוחדת ירש בנו רבי יוסף בוקסבוים, מיסד המכון התורני הנודע "מכון ירושלים" שהיהדי חבורים רבים מגדולי הדורות. אף הוא היה נהג להוציא ולהתרחק בנענועים לבנין בית המקדש, אלא שגם בו נחמימה תקנתו של רבי חיים זוננפלד להשיב את האבן אל מקומה, וכלנו מאמינים בני מאמינים פי בימינו תושע והוא ישראל ישפן לבטח.

וידבר ה' אליו מאהל מועד - טעם שהצדק לומר אליו, שלא אמר שלא מנע ה' קולו משמעו לזולת משה אלא בעד שיראה, אבל פשידבר פאהל מועד לא ימנע שמיעת הדבור מהמזדמנים שם שהם משורתי כהני ה', לזה אמר אליו מאהל מועד, שאפלו נגשת משה לאהל מועד ולא יהיו שם אלא כהני ה' לא היה נשמע הדבור אלא למשה:

נפש כי תחטא ומעלה וגו' - עוד ירמו שלשה דברים רעים הגורמת הנפש המרשעת. הא' היא נחטרת מאורה ומפעלתה, והוא אומר נפש כי תחטא לשון חסרון בנפש עצמה. ב', ומעלה מעל פה על-דרך אמרו אנשי אמת, כי אין לה נפש משראל שאין שפע נשמתו וידר לה להתקיים, שזולת זה אין לה חיות, זולת הנפש אשר עלתה צנתה ובאשה בעון פלילי, לזה יפרת ממנה השפע האלהי, כאמרו ונברתה הנפש והיא, ודרך השפע בא דרך ב' חושי דקים, דרך ב' נקבי האף, והוא דרך מקום דבקות הנפש עם קונה, כאמרו ואתם הדבקים בה' אלהיכם: והנה בחטא האדם מהחטאים פאהל, הנפש ההיא שולטים בה ובשפעה החיצונים כידוע, ונהנים מהשפע האלהי הרשעים בהם, והוא אומר ומעלה מעל פה, כביכול באור הדבור ממנו, והוא סוד הרמוז באמרו גזול אביו ואמו וגו' חבר הוא לאיש משחית, פרש לצד שמתחבר לבחינת הרע הנקרא איש משחית, והבן: ה', כי גם לכללות הקהל הוא גורם ההכחשה, פרוש לצד שכל ישראל פאהל רעת אחד תסוכב רע לכל הנצר, והוא אומר וכחש פעמיתו שנעשית עמיתו כחושיה מצדו ורקנא לצלן, והוא מה שרמז בפסוק גזול אביו ואמו ואמרו ז"ל אמו זו נכסת ישראל, כי באמצעות אנשי חיל מתרבה בכללות עם ה' השלום והטוב והחיים:

דברי הימים

ביום ז' בניסן תש"ז, נפטר ד"ר רבי משה וולף, הרופא הנודע של ירושלים ומייסד בית הרפואה הוותיק "שערי צדק". ר' משה היה יהודי יקר וראשונים מרבים, אשר התמסר כל ימיו למען בני ירושלים, מאז עלה אליה בהיותו בן 24, ועד פטירתו בגיל 90. מאז עלה ארצה לא יצא את הארץ רק פעם אחת, לבקשת רבני העיר שהצבירו בו לצאת ארצה להשנת כספים למען המתת בית הרפואה, והוא אכן הצליח בשליחותו, ובכסום שחייב עמו נדנשה חלקת אדמה מאדמות "אבו-באסל" בסמוך לשכונת 'מחנה יהודה' ברחוב יפו, ועליה הוקם בית הרפואה, שקיבל את השם "שערי צדק" על-שם השכונה הסמוכה. הבית נחנך ביום ז' שבט תרס"ב, ופעל במבנה ברציפות עד שנת תשמ"ו, אז עבר למשכנו החדש בשכונת 'בית ון' בירושלים. מסירותו לחולים הייתה למופת, התקפ במוטע וישן ארבע שעות בלבד, ואף לא הקים בית-הקדושה את כל חייו למען הזולת. מספרים כי הוצעה לו פעם העצת שירד עם בת-טובים מפרנקפורט, אלא שר' משה טען שאסור לו לצאת מהארץ מפני שהמיועדת שירה והיריון כיצא מירושלים לשם מנוח, מאז עלתה ארצה שימשי במובל ובתפקיד זה שימש שנים ארוכות. ר' משה קיבל את מרותם של רבני ירושלים, ובראשם רבי חיים זוננפלד, נאבק בהשתלטות החילונית בעיר ובגונה עם הנחלת העדה החרדית בירושלים, ושמר בקפידה על הצביון הרוחני של בית-הרפואה, שנתרם על ידי עם החותם המיוחד שהטביע בו. בימי מלחמת העולם הראשונה חירף ר' משה את נפשו, בהסתירו בבית הרפואה כמה מבני ירושלים שנתקפה להם סכנת גיוס לצבא הבריטי, ובשוריו הטובים עם השלטונות טיעו רבות לפני הגיית העיתות צער ומצוקה.

במאור שפורסם לדמותו בהגיעו לגיל תשעים, חודשים ספורים לפני פטירתו, פורח הסופר ומספר על "ערומי של מפתחות מכל הסינים ומכל הגדלים, לעשרות ולמאות" וזה הרשום האישון שהנין מקבל בהיכנס לחדרו הפרטי של ד"ר משה וולאין... אך "החדר מרוהט בפשטות ובצניעות", והוא מאריך בתאורים כיצד הוא מולך במסדרונות בית הרפואה ומשלה את האורחים הבלתי-קראים שמפריעים למנוחת החולים. "דמותו של ד"ר וולאין היא חלק בלתי נפרד מנוף של ירושלים", והכותב מדגיש את מסירות-הנפש שלו כבן גרמניה שנתחנך או חוקי הנקיון הקפדניים, לעלות לארץ-ישראל שהיתה אז "עזובה ומושפלת ללא תחבורה קנינה". ד"ר וולאין ידוע היה במסירותו המופתית וכדי הברול שלו בטיפולי נחלים, פעולתו כרופא אף שביבל, כיהודי דתי, שמירת מצווה בעולה, ומצווה זו ככל המצוות קיים לכל שיר, לא היו לו חיים פרטיים כלל, את כל ימי וולאין בילה בביה"ח, מעולם לא קיבל מנוחה או מלבד האוצרות הרגילות. מעולם לא התווכח על התשלום, מי שלא היה לו לשלם, קיבל טיפולו הרפואי חינם אי כספי, בבית"ח יסד גם מרפאה לחולים, שם היו מואת אנשי ירושלים מקבלים טיפול רפואי בשלום סמלי או ללא תשלום כלל. הוא היה מולת בעצמו מאות ילדים, בימים ההם הופתעו באי ביה"ח אל היה לידים וילדות מקצינים בחצר ביה"ח ואיש אינו נוער בהם, ואלה היו ילדים תומים או יתומים או מקרים סוציאליים. וד"ר וולאין היה לוקח אותם ומאמץם לבית"ח, שם גדלו והתחנכו שזיהו באשוריהם לחזור להורים או להיכנס למוסד מתאים, ולכן הוא מספר על אשה שהגיע מל-אביב לבקר את אחותה המאושפת שיהיה שריוה במצב קשה. ר' אמר לה במקום כ"ד וולאין לא ייתן לה להיכנס בשום אופן מחוץ לשעות הביקור, אך שהיה בנחה אדם עומד ליד השער, ושכפה בניית את לבתה על שתי צרכים לשוב לדרכה ואחותה במצב קשה, אך היא יודעת שהרופא הקפדן לא ייתן לה להיכנס. האיש היה לימים אחות, ובתו לה להיכנס, ומה יהיה אם יפגשו בי ד"ר וולאין? שאילה, אין דבר, אני כבר אסור לו". וכשנסכסה והאחות החולה ראתה את הרופא, אמרה לה להתחמק מהר, ואז התגלה כי האיש היה ד"ר וולאין בעצמו.

